

Keskustelusta tavoitteelliseen ja suunnitelmalliseen yhteistyöhön

Selvitys lastensuojelupalveluista 12 Etelä-Savon kunnan alueella

VEP-raportti

Maija Pietiläinen

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	3
2. LASTENSUOJELUSELVITYKSEN TAUSTAA	4
3. TOTEUTUS	5
4. ETELÄSAVOLAISEN LASTENSUOJELUN TARPEITA JA TAITOJA	6
4.1. Sosiaalityöntekijöiden koulutus ja työssä hankittu asiantuntijuus	6
4.2. Kuntien omat palvelut	6
4.3. Ostopalvelut	7
4.4. Palvelutarpeet	7
4.5. Ongelmat	8
5. VIREILLÄ OLEVIA HANKKEITA	8
6. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA EHDOTUKSIA	9

1. JOHDANTO

Selvitys on Verkostoituvat erityispalvelut –hankkeen (VEP) ja Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen (ISO) yhteinen hanke, jota ISO hallinnoi. Rahoitus on saatu sosiaali- ja terveysministeriön erillisestä määrärahasta seutukunnallisiin kehittämishankkeisiin. Aloite selvityksen tekemiseen on tullut VEP:n Etelä-Savon johtoryhmän ja ISO:n yhteiseltä lastensuojelun avokuntoutuksen ja perhetyön alueelliselta kehittämistyöryhmältä

Sosiaali- ja terveysministeriöltä saatiin rahaa, joka mahdollisti työntekijän palkkaamisen kuudeksi kuukaudeksi. Lisäksi saatiin VEP -rahoitusta. Alun perin hankkeessa olivat mukana Hirvensalmen, Mäntyharjun, Juvan, Joroisten, Rantasalmen, Sulkavan, Puumalan, Kangasniemen, Haukivuoren, Ristiinan ja Pertunmaan kunnat. Ennen selvitystyön käynnistymistä todettiin tarkoituksenmukaiseksi pyytää mukaan Mikkelin kaupunki. Siten mukana oli kaksi seutukuntaa: Mikkelin seutu ja Jo-Ra-Ju-Pu-Su –kunnat.

Alkuperäisenä tavoitteena oli selvittää ensimmäisessä vaiheessa lastensuojelun avopalveluiden olemassa olevat resurssit ja kehittämistarpeet seudullisen kasvatus- ja perheneuvolan ja lastensuojelun avokuntoutuksen näkökulmasta.

Selvityshenkilön tehtäviä olivat:

⇒ Kartoittaa maaseutukuntien (Hirvensalmi, Mäntyharju, Juva, Joroinen, Rantasalmi, Sulkava, Puumala, Kangasniemi, Haukivuori, Ristiina, Pertunmaa) mahdollisuuksia luoda uusia ja innovatiivisia lastensuojelun avopalveluiden muotoja, jotka voivat toimia harvaanasutuilla seuduilla lähellä palveluiden käyttäjiä.

⇒ Luoda uusia toimintamalleja, joissa julkinen, yksityinen ja kolmas sektori voivat yhdessä kehittää erikoistuneita palveluita lastensuojelun avohuollon tarpeisiin ja perheneuvolatoiminnan käynnistämiseen. Eryteisesti sosiaali- ja terveystoimen yhteistyömalleja kartoitetaan, sillä yhteistyön kehittäminen on ollut hankalaa niukkojen resurssien vuoksi.

⇒ Etsiä uusia kansalaistoiminnan muotoja ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön. Kansalaistoiminnassa keskeistä voisi olla eri vapaa-ajanjärjestöjen ja asukasaktivistien sekä virallisten tahojen toimintatapojen kehittäminen.

⇒ Arvioida seudullisen perheneuvolatoiminnan ja lastensuojelun avopalveluiden vaikuttavuutta ja hyödynnettävyyttä palvelurakenteen kehittämisessä. Arviointi toteutetaan yhteistyössä Pieksämäen Diakonia-ammattikorkeakoulun sosiaalitalouden tutkimusyksikön kanssa.

Toisen vaiheen tavoitteena oli käynnistää ensimmäisen vaiheen selvitysten pohjalta seutusopimukseen perustuva alueellinen avokuntoutuskeskus ja kasvatus- ja perheneuvola.

Heti alussa tehtiin sosiaalijohtajien päätöksellä muutoksia alkuperäiseen suunnitelmaan. Pois jätettiin taloudellisen vaikuttavuuden arviointi, koska sen kustannukset olisivat ylittäneet budjetin. Taloudellisen vaikuttavuuden arviointi päätettiin liittää osaksi seudullista kasvatus- ja perheneuvolahanketta. Koska tiedossa oli, että vuonna 2003 jaettaisiin valtion erityisavustusta syrjäytymisuhan alaisten lasten ja nuorten palvelujen parantamiseksi ja että ensimmäisenä painopistealueena oli kasvatus- ja perheneuvolapalvelujen saatavuuden parantaminen, päätettiin yhdessä kuntien sosiaalijohtajien kanssa valmistella ja hakea avustusta seudullisen kasvatus- ja perheneuvolan käynnistämiseen jo ennen lopullisen selvitystyön valmistumista.

Selvitystyön ohjausryhmänä toimi lastensuojelun avokuntoutuksen ja perhetyön alueellinen kehittämistyöryhmä. Ryhmän jäseninä olivat Sirkku Mehtola (pj), toiminnanjohtaja, Viola – väkivallasta vapaaksi ry, Jaana Kainulainen (siht.), lasten- ja nuortenhuollon työntekijä,

Ristiina, Anne Huovinen, sosiaalikirjuri, Mäntyharju, Eeva Immonen, sosiaalityöntekijä, Juva, Anne Majoinen, sosiaalityöntekijä, Haukivuori, Susanna Pirttiaho, sosiaalityöntekijä, Kangasniemi, Anita Puustell, perhekodin äiti, Mikkeli, Lea Saari-Kääriäinen, sosiaalityöntekijä, Hirvensalmi, Mali Soininen, yksikön johtaja, ISO/ Etelä-Savo ja Johanna Will-Orava, johtava sosiaalityöntekijä, Mikkeli. Jäsenistä Eeva Immonen ja Lea Saari-Kääriäinen toimivat syksyllä 2003 kotikuntiansa sosiaalijohtajina.

2. LASTENSUOJELUSELVITYKSEN TAUSTAA

Mikkelin seudulle on tunnusomaista maaseutumainen rakenne, harva asutus ja väkiluvultaan pienet kunnat. Kuten ao taulukko osoittaa selvitystyössä mukana olleiden 12 kunnan väkiluku on n. 96 400, josta lähes puolet, n. 46 500 asukasta, asuu Mikkelin kaupungissa.

	0-17 -vuotiaat, lkm 31.12.2002	0-17 -vuotiaat % väestöstä 31.12.2002	Väestö yhteensä 31.12.2002
Haukivuori	443	18,44	2403
Hirvensalmi	474	18,14	2613
Joroinen	1220	21,21	5752
Juva	1413	18,97	7449
Kangasniemi	1225	18,86	6494
Mikkeli	9486	20,4	46491
Mäntyharju	1300	18,41	7061
Pertunmaa	386	17,75	2175
Puumala	521	17,78	2931
Rantasalmi	866	19,18	4514
Ristiina	1060	20,54	5160
Sulkava	616	18,32	3363
	19010		96406

Mikkeliin kuuluu laajoja maaseutualueita pienine kyläyhteisöineen. Välimatkat kaupungin rajojen sisäpuolella ovat pitkiä ja keskustan palveluihin voi olla matkaa useita kymmeniä kilometrejä. Palvelujen saatavuutta heikentää lähes olematon julkinen liikenne. Siten Mikkelin reuna-alueet eivät poikkeaa ympäröivistä maaseutukunnista.

Maaseutukunnissa on kussakin vain muutama, eräissä vain yksi sosiaalityöntekijä, jotka vastaavat kuntansa sosiaalityön palveluista. Erikoistuneita palveluita ei ole käytettävissä muualla kuin Mikkelissä. Esimerkiksi Mikkelin ympäristökunnilla ei ole lainkaan kasvatus- ja perheneuvolapalveluita käytettävissään tai ne ostetaan Mikkelin keskussairaalan lastenpsykiatrian poliklinikalta, sikäli kuin siellä pystytään palveluja tarjoamaan. Lastensuojelun kannalta tärkeätä vanhemmuuden arviointia ei ole mahdollista saada tällä hetkellä oikeastaan lainkaan. Kannattaa kysyä, onko ylipäänsä järkevää ostaa erikoissairaanhoidosta palveluja, jotka eivät ole erikoissairaanhoidon palveluita.

Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen Etelä-Savon toimipisteen keskeinen kehittämiskohde on maaseutusosiaalityö. Etelä-Savolle tyypillisiä piirteitä ovat pienet väestökeskittymät, palvelujen saatavuuden rajallisuus, muuttotappiot ja yksin työskenteleminen. Lisäksi lastensuojelun erityistilanteita on vuositasolla vähän, jolloin työntekijöiden on lähes mahdoton kehittää ja ylläpitää ammatillista erityisosaamista vaativia taitoja ja menetelmiä esim. seksuaalisen riiston, perheväkivallan, vaikeiden mielenterveys- ja päihdeongelmien arvioinnissa sekä huoltoriitojen selvittelyssä. Kaikessa edellä mainitussa konkretisoituu maaseutusosiaalityön käsite.

4. ETELÄSAVOLAISEN LASTENSUOJELUN TARPEITA JA TAITOJA

4.1. Sosiaalityöntekijöiden koulutus ja työssä hankittu asiantuntijuus

Selvitystyössä mukana olleissa kunnissa sosiaalityöntekijöitä oli marraskuussa 2003 yhteensä 32. Kolme virkaa oli täyttämättä ja Mikkelin kaupunkiin haettiin kolmea uutta työntekijää.

Virassa olevien sosiaalityöntekijöiden koulutus on hyvin laaja-alaista. Sosiaalityöntekijän kelpoisuuden antavan koulutuksen lisäksi monella oli pitkiä koulutuksia kuten perheterapiakoulutus, lastensuojelun eri pituisia erikoistumiskoulutuksia, erilaisia perhetyön koulutuksia, systeemisen perhekeskeisen työn koulutus, kasvatusta- ja perheneuvolan sosiaalityöntekijän erikoistumiskoulutus, läheisneuvonpitokoulutusta, päihdekoulutusta, verkostotyön koulutusta, nuorisopsykiatrian koulutusta, työnohjaajakoulutuksia, elämäntaustakoulutusta ja debriefing-koulutus. Mikkelissä on käynnissä aikuissosiaalityön koulutus oppisopimuskoulutuksena, joka päättyy 2005.

Sosiaalityöntekijöistä muutamat ovat perehtyneet työssään laajasti pakolaistyöhön, perheväkivaltatyöhön, terveydenhuollon sosiaalityöhön, asiakasryhmien vetämiseen, koulun sosiaalityöhön, kuntouttavaan työllistämiseen, kehittämisen- ja projektityöhön, päihdetyöhön ja saaneet sitä kautta vankan ammattitaidon.

Sosiaalityö on pääsääntöisesti alueellisesti tehtävää työtä. Yhden tai kahden sosiaalityöntekijän kunnassa se tuskin voisi muuta ollakaan. Muutamassa kunnassa on haettu lisäresurssointia palkkaamalla erityistyöntekijöitä: Ristiinassa on lasten- ja nuortenhuollon työntekijä lastensuojelun asiantuntijana ja Mäntyharjussa sosiaalikirjuri. Mikkelissä ollaan siirtymässä alueellisesta työstä osittain eriytettyyn työhön. Kolmessa kunnassa on mielenterveysyksikössä päihdehuollon työntekijä. Rantasalmella perhetyö on päivähoiton yhteydessä.

Sosiaalityöntekijät voivat vain välillisesti ja soveltuvin osin hyödyntää erityisosaamistaan, mikä johtuu osittain rakenteellisista tekijöistä. Jonkin verran osataan tuttuuden perusteella soittaa ja kysyä neuvoja naapurikunnista, mutta omaa erityisosaamista tulee harvoin tarjonneeksi muiden käyttöön.

Oli yllättävää huomata, etteivät sosiaalityöntekijät aina olleet itsekään oivaltaneet osaamisensa määrää. Asiaa kysyttäessä tyypillisin vastaus oli, ettei minulla/meillä ole mitään erityistaitoja.

4.2. Kuntien omat palvelut

Mikkeliä lukuun ottamatta kuntien omat lastensuojelun palvelut sosiaalityön ohella ovat pääasiallisesti perhetyö, erilaisia asiakkaiden ryhmiä, yhteistyö päivähoiton, neuvolan, koulun ja nuorisotoimen kanssa, moniammatilliset työryhmät sekä yksittäisissä kunnissa perinteinen kotipalvelu, tukiperhe, päihdehuollon avopalvelut ja koulun sosiaalityö. Muutamassa kunnassa on tarjolla vain sosiaalityöntekijän tekemä sosiaalityö.

Mikkelin kaupunki on pystynyt kooltaan suurimpana tarjoamaan asukkaalleen laajemmat palvelut kuin ympäristökunnat. Perhetyössä on oma perhetyöyksikkö, jossa on viisi perhetyöntekijää. Kaupungilla on kasvatusta- ja perheneuvola, lastensuojeluperheiden avotukikeskus ja perhekuntoutuskeskus, jossa on myös turvakoti. Periaatteessa palveluja voidaan myydä ulkopuolisiille, mutta käytännössä se ei ole mahdollista.

4.3. Ostopalvelut

Kunnat hankkivat palveluja yksityisiltä ja järjestöiltä, toisilta kunnilta, terveydenhuollosta useimmiten ostopalveluina.

Yksityisiltä ja järjestöiltä ostetaan perhetyötä, tukihenkilöpalveluja, läheisneuvonpidot, psykiatrian konsultaatiota, lastenpsykiatriin palveluja, erilaisia terapioida, psykologipalveluja, lakimiespalveluja, kotipalvelua, avohuollon sijoitukset ja ylipäättään sijaishuolto lähes kokonaan, kriisisijoitukset, perhekuntoutusta, perheväkivaltatyö, lasten kuulemisia, vanhemmuuden arviointia, ensi- ja turvakotipalveluja, vanhempien päihdekuntoutusta, rikos- ja riita-asioiden sovittelu.

Järjestöiltä ja yhdistyksiltä palveluja ostetaan eniten Pelastaa lapset ry:ltä, MLL:lta, Ensi- ja turvakotien liiton alaisilta paikallisyhdistyksiltä (Viola ry, Lapsen kengissä ry). Sovittelu ry:ltä kunnat ostavat rikos- ja riita-asioiden sovittelun.

Mikkelin seudulla on yksityisiä terapiapalvelujen tuottajia, joilta kunnat ostavat jo nyt erikoistuneita palveluja. Lasten- ja nuorten psykiatrian palveluja on saatavana myös yksityisiltä. Yksityiset paikkaavat ajoittain tukkoisia erikoissairaanhoidon palveluja.

Kolmas sektori on ollut suurena apuna esimerkiksi erilaisten räätälöityjen leirien ja ryhmätoimintojen järjestämisessä. Samoin seurakuntien kanssa kunnat ovat vaihtelevasti yhteistyössä.

Varsinaisia lastensuojelun avopalveluja ei osteta toiselta kunnalta. Jonkin verran ostetaan turvakotipalveluja, lastenkotisijoituksia, koulun sosiaalityötä, päihdepalveluja ja erityislasteranopettajan palveluja. Muutamissa kunnissa on pohdittu mahdollisuutta ostaa tapauskohtaisesti sosiaalityöntekijän työpari naapurikunnalta.

Terveydenhuollosta ostetaan psykologipalveluja, lasten- ja nuorisopsykiatrian palveluja, nuorten mielenterveyspalveluja ja päihdepalveluja mielenterveystoimistosta, konsultaatiota, kriisi- ja turvakotipaikka terveyskeskuksessa.

Yhteisesti tuotettuja palveluja ei ole lukuun ottamatta päihdehuollon kuntayhtymää sekä Vaalijalan kuntayhtymää.

4.4 Palvelutarpeet

Palvelutarpeista keskusteltiin sellaisina kuin ne näkyvät sosiaalityöntekijöiden työssä ja asiakkaiden tarpeista käsin. Keskusteluissa nousi tärkeimmäksi tarpeeksi kasvatus- ja perheneuvolapalvelut. Sen nostivat esille kaikki haastateltavat. Mikkelin kasvatus- ja perheneuvola ei pysty palvelemaan riittävästi ja tarkoituksenmukaisella tavalla mikkeliäisiä lapsiperheitäkään.

Toinen yhteinen tarve näyttää olevan tukiperheiden ja –henkilöiden rekrytointi. Tukihenkilöpalveluja on tarjolla jonkin verran yksityisesti. Esiin nostettiin toive koulutuksen järjestämisestä tukiperheiksi aikoville. Toiveena on saada tarkoituksenmukainen koulutus Mikkelin ammattikorkeakoulun järjestämänä. Järjestöillä on ollut perinteisesti erilaisia tukihenkilökoulutuksia. Lisäksi toivottiin seudullista tukiperherekisteriä.

Kolmanneksi toivottiin systemaattista perhekuntoutusta ja mieluiten avokuntoutusta.

Huostaanottoon ja sijaishuoltoon liittyen tarvitaan ammatillista vanhemmuuden arviointia. Samoin lasten kuuleminen edellyttää ammattitaitoa. Nythän näitä palveluja ostetaan yksityisiltä. Sosiaalityöntekijät toivovat apua sijoitusprosessissa mm. oikean sijoituspaikan haussa ja valinnassa.

Sosiaalityöntekijät toivovat lisää konsultaatiomahdollisuuksia. Konsultaatiota kaivataan vaikeissa lastensuojelukysymyksissä, psyykkisesti oireilevien lasten kohtaamisessa ja lakikysymyksissä. Työntekijät toivoivat myös seudullisia koulutuksia, jolloin koulutus tavoittaisi mahdollisimman monta työntekijää. Lastensuojelun kirjaamiskäytännön tueksi toivotaan kunnan koulutuspakettia. Pienissä kunnissa pohdittiin mahdollisuutta järjestää yhteistä työhönjausta.

Perhetyön rinnalle toivotaan lapsiperheiden kotipalvelua. Nykyisellään lastensuojelun perhetyö on suunnattu erityisesti lastensuojeluperheille. Perhetyö ei ole myöskään kotipalvelua. Perhetyön ja vanhuksille suunnatun kotipalvelun välissä on tyhjä aukko.

Yksin työtään tekevät toivovat itselleen työparia vaikeissa lastensuojelun asiakastapauksissa. Lastensuojelutyön helpottamiseksi toivotaan nykyistä huomattavasti tiiviimpää yhteistyötä lasten- ja nuorisopsykiatrian kanssa. Lastensuojelulapsilla on nykyisin paljon sellaista oireilua, joka edellyttää yhteistyötä.

Erilaisia ryhmätoimintoja kaivataan kunnissa. Muutamissa kunnissa kerrottiin hyvistä kokemuksista. Ongelmana on mahdollisten ryhmien pienuus ja ryhmien vetäminen. Sosiaalityöntekijöiden kanssa pohdittiinkin mahdollisuutta järjestää ryhmätoimintoja yhdessä naapurikuntien kanssa.

Koulun sosiaalityön tehostamista (koulukuraattori) pidetään tärkeänä. Koulukuraattorien työn odotetaan olevan sosiaalityötä. Mikään kunnista ei pysty yksin palkkaamaan koulukuraattoria, Mikkeliä ja Juvaa lukuun ottamatta. Päätoimisen koulukuraattorin virka on siten mahdollista perustaa vain kuntien yhteistyönä. Koulupsykologipalvelut ovat myös riittämättömät tai niitä ei ole lainkaan.

Muita tarpeita ovat keinot varhaiseen puuttumiseen eli silloin, kun huoli on vielä pieni, lapsen edunvalvonta huostaanotto-prosessissa ja enemmän järjestelmällisyyttä lastensuojeluun. Järjestelmällisyydellä tarkoitetaan sitä, että sosiaalityöntekijöillä on mahdollisuus tarjota asiakkaille heidän tarvitsemiaan palveluja eikä vain niitä, joita sattuu olemaan saatavilla. Yhteisenä toiveena oli myös sosiaalityön mainen palautus ja se, että sosiaalityöntekijöiden rekrytointiin panostetaan.

Kuntien tarpeista suuri osa olisi mahdollista koota osaksi kasvatus- ja perheneuvolan palveluja tai laajempaa perhepalvelu- tai vastaavaa keskusta.

4.5. Ongelmat

Lieneekö järkevää puhua ongelmista, mutta tarpeet nousevat usein juuri havaituista puutteista ja ongelmista. Kunnat toivat esille seuraavanlaisia puutteita ja ongelmia: kasvatus- ja perheneuvolapalvelujen lähes täydellinen puuttuminen, lastensuojelun ennaltaehkäisevien menetelmien puuttuminen, lastensuojelun epämääräisyys ja jäsentymättömyys, yksinäiset työntekijät, maantieteelliset etäisyydet ja seutukäsittelyn ongelmallisuuden.

Kunnilla ei ole mahdollisuuksia tuottaa itse kaikkia tarvittavia erityispalveluja eikä se olisi tarkoituksenmukaistakaan. Pelkona on, että Mikkeli keskuskuntana kehittää omia palvelujaan, jolloin äärikunnat jäävät edelleen vaille kipeästi tarvitsemiaan palveluja. Pahimmassa tapauksessa kunnat joutuvat ostamaan tarjolla olevia palveluja, vaikkeivät ne täysin vastaisi tarvetta.

5. VIREILLÄ OLEVIA HANKKEITA

Viola -väkivallasta vapaaksi ry on käynnistänyt yhdessä kuuden kunnan (Ristiina, Haukivuori, Hirvensalmi, Juva, Kangasniemi ja Mäntyharju) Huoltajasäätiön myöntämän hankerahoituksen

turvin kaksivuotisen Yksin työssä –hankkeen tammikuussa 2003. Tavoitteena on oppia tekemään yhdessä työtä lähikuntien työntekijöiden kanssa hyödyntäen jokaisen omaa erityistä ammattitaitoa.

Viola -väkivallasta vapaaksi ry on saanut RAY:n avustuksen lastensuojelun perheiden avokuntoutusmallin kehittämiseksi. Viisivuotinen hanke käynnistyy syksyllä 2004. Hankkeessa on mukana viisi kuntaa.

Molemmat edellä mainitut hankkeet ovat pilottihankkeita.

Mikkelissä on tarkoitus tehdä eräiden lastensuojelupalvelujen ja perhetyön rakenneselvitys vuoden 2004 aikana.

Mikkelin seudulla on käynnistynyt Vanhemmuuden tukeminen ja varhainen puuttuminen työtavaksi Mikkelin seudulla –hanke. Hanke on suunnattu ensisijaisesti päivähoidon ja erityis päivähoidon kehittämiseen.

Terveystieteiden osastolla on lisäksi omia hankkeita mm. Hoitopolku –hanke.

Koko hankeviidakkoa ei edes lähdetty selvittämään. Näyttää kuitenkin siltä, että melko samanaikaisesti syntyy samansuuntaisia ideoita ja käynnistyy kilpajuoksu, kuka ensimmäiseksi ehtii hakemaan hankerahoitusta. Samalla pyritään varjelemaan omaa hanketta. Ilmiselvästi kaivataan henkilöä, joka pystyisi tarkastelemaan hankkeita seudullisena kokonaisuutena ja auttaisi karsimaan turhat päällekkäisyydet.

Lääninhallitukselta toivotaan valtionavustusten jakajana, että se ottaisi paremmin huomioon kuntien tarpeet ja kuntien esittämien hankkeiden priorisoinnin.

6. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA EHDOTUKSIA

Keskustelujen perusteella on ilmeistä, että seudun kunnilla on halu ja toive ryhtyä yhdessä seudullisesti tuottamaan lastensuojelupalveluja. Mitä se voisi käytännössä olla? Seudullisuudesta puhuttaessa on syytä unohtaa ostopalvelumalli.

Keskusteluissa nousi esille toive keskitetyistä palveluista. Paikasta, jossa yksin työssään puurtava sosiaalityöntekijä saa konsultaatiota, apua ryhmien vetämiseen, tiedot tukiperheistä ja sijaisperheistä, tarvittaessa työparin, vanhemmuuden arvioinnin, lapsen kuulemisen, apua sijoitusprosessissa, psykologipalvelut ym.

Seudullinen kasvatus- ja perheneuvolahankesuunnitelma on valmiina odottamassa viimeistelyä ja otollista hetkeä. Hanke on seudullisesti merkittävä Etelä-Savossa. Kasvatus- ja perheneuvolan yhteyteen on mahdollista järjestää suuri osa työntekijöiden esittämistä tarpeista. Kasvatus- ja perheneuvola palvelisi niin varhaista puuttumista, lastensuojelun avohuoltoa kuin sijaishuoltoa tarjoamalla sijoitetuille lapsille terapiapalveluja ja sijaisperheille heidän tarvitsemaansa tukea. Se olisi osa ennalta ehkäisevää lastensuojelutyötä työskennellessään erilaisten riskiperheiden kanssa, perheiden, jotka ovat ilman oikeaa väliintuloa mahdollisia tulevia lastensuojeluperheitä. Useamman kunnan yhteinen kasvatus- ja perheneuvola olisi myös riittävän suuri yksikkö monipuolisten palveluiden tuottamiseksi. Kasvatus- ja perheneuvolan työntekijät voisivat jalkautua kuntiin, jolloin maantieteelliset etäisyydet eivät enää olisi merkittävä haitta. Tilanteesta riippuen kunnan sosiaalityöntekijä ja kasvatus- ja perheneuvolan työntekijä voisivat toimia työparina.

Toimiakseen asetettujen tavoitteiden mukaisesti seudullisen kasvatus- ja perheneuvolan tapainen yksikkö edellyttää riittävän suurta väestöpohjaa. Sellainenkin ajatus syntyi, että Etelä-Savossa olisi kaksi kasvatus- ja perheneuvola keskuspaikkoina Mikkelin ja Savonlinnan ja ne muodostaisivat yhdessä seudullisen kokonaisuuden.

Toinen selkeä kokonaisuus on avokuntoutuskeskus (työnimi), joka tuottaisi perheiden tarvitsemat avokuntoutuspalvelut. Sen yhteyteen sopisi myös tukiperhepankki ja –rekisteri, edunvalvontarekisteri ym. Siitä olisi mahdollista kehittää seudullinen tai jopa maakunnallinen lastensuojelun avokuntoutuksen osaamis- ja kehittämiskeskus tai lastensuojelun osaamis- ja kehittämiskeskus.

Kolmanneksi kannattaa pohtia, miten seudullinen kasvatus- ja perheneuvola ja avokuntoutuskeskus nidotaan yhteen lastensuojelun jatkumolla. Asiaa on tarkasteltava vielä laajemmin, eli miten luodaan toimiva kokonaisuus varhaisesta puuttumisesta jälkihuoltoon. Jatkumon rakentaminen seudullisena kokonaisuutena vaatii oman henkilön, olkoon hän sitten lastensuojelun seutukehittäjä tai koordinaattori tai suunnittelija tai tutkijasosiaalityöntekijä. (Liite 5)

Selvityksen pohjalta on todettavissa, että kunnat odottavat nopeasti konkreettisia uusia seudullisesti tuotettuja palveluja lastensuojelun sosiaalityötä helpottamaan. Seutukehittäjän tehtävänä voisi olla niiden käynnistäminen.

Lastensuojelun ennalta ehkäisevä työ on jäänyt vähemmälle tarkastelulle. Varhaisen puuttumisen ja ennalta ehkäisevän työn välille ei voida vetää yhtäläisyysmerkkiä. Ennalta ehkäisevä työ on laajasti ymmärrettynä lastensuojelun asiakkuutta tuottavien riskien vähentämistä ja silloin ovat kyseessä jo yhteiskunta- ja sosiaalipoliittiset toimenpiteet. Sosiaalityöllä voidaan vain pehmentää ja minimoida mainittujen toimenpiteiden kielteisiä vaikutuksia. Sosiaalityölle pitää luoda keinot toimia riskialueella olevien perheiden kanssa. Siinä joukossa on paljon mahdollisia lastensuojeluperheitä. Lastensuojelun sosiaalityössä on vahvistettava lapsen näkökulmasta tehtävää perusteellista alkukartoitusta ja lastensuojelun tarpeen selvitystä, jonka pohjalta suunnitellaan tukitoimet ja mahdolliset toimenpiteet.